

Nr 65.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till vissa trädgårdsutställningar; given Stockholms slott den 3 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1928.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Stockenström anför:

Hos Kungl. Maj:t har *Sveriges pomologiska förening jämte tretton andra föreningar inom trädgårdsskötselns område* i skrivelse den 7 november 1927 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till anordnande i Stockholm hösten 1930 av en allmän svensk trädgårdsutställning anvisa ett statsunderstöd av 40,000 kronor.

*Allmän svensk
trädgårdsut-
ställning i
Stockholm
1930.*

Till stöd för denna ansökning har åberopats i huvudsak följande.

Det mest vägande motivet för anordnande av en allmän svensk trädgårdsutställning vore, att någon sådan icke anordnats i Stockholm sedan 1897, *Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 52 häft. (Nr 65.)*

då en nordisk utställning hölls i samband med den samma år därstädes anordnade konst- och industriutställningen. Visserligen hade nordiska utställningar senare ägt rum, nämligen i Malmö 1900 och i Göteborg 1923, men, även om svenska alster varit relativt rikligt företrädade vid dessa utställningar, hade de dock icke kunnat få den omfattning, som med hänsyn till landets resurser varit möjligt och önskligt. Särskilt när man toge i betraktande vilket allmänt intresse numera förefunnes för trädgårdsskötsel mot vad fallet kunde anses hava varit, när utställning anordnades i Stockholm 1897, syntes nu föreligga ett verkligt behov att inom huvudstaden visa den utveckling, landets trädgårdsodling under senaste decennierna nått, för att därigenom än ytterligare kunna främja den gren av lantushållningen, som för olika befolkningslager kommit och än mera kunde komma att spela en så viktig ekonomisk och social roll.

Under framhållande vidare av att sökandeföreningarna icke själva ägde möjlighet att finansiera en utställning av förevarande slag, hava föreningarna framlagt förslag till inkomst- och utgiftsstat för utställningen, uppdragande såsom inkomster, förutom beräknat statsbidrag 40,000 kronor, anslag från Stockholms stad 15,000 kronor, inträdesavgifter 45,000 kronor och diverse inkomster 5,000 kronor, tillhoppa 105,000 kronor. Utgifterna, uppgående tillhoppa å samma belopp, angivas sålunda: byggnads- och inredningskostnader 15,000 kronor, reklam och tryck 15,000 kronor, belysning 2,000 kronor, vakthållning, renhållning och direkta utställningskostnader 22,000 kronor, expedition, kassaförvaltning och organisation 15,000 kronor, premier, medaljer och diplom 10,000 kronor samt diverse utgifter 26,000 kronor.

Till följd av remiss har *lantbruksstyrelsen* den 26 november 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anført bland annat följande.

Till en början finge *lantbruksstyrelsen* beträffande de så kallade nordiska trädgårdsutställningarna anföra, att de tidigare kunnat tillmätas en viss betydelse, särskilt för handelsträdgårdsrörelsens utveckling, men huruvida de varit till större gagn än rent nationella utställningar torde vara tvivel underkastat. Yrkesmän på trädgårdsskötselns område från olika nordiska länder vore nämligen i allmänhet icke främmande för varandras arbeten. Konkurrenten på handelsträdgårdsrörelsens område inom respektive nordiska länder hade särskilt under det sista decenniet blivit så stark, att den tävlan, man med nordiska utställningar tidigare åsyftade, numera kunde åstadkommas icke blott genom inländska, hela landet omfattande utställningar, utan till och med genom tämligen lokala sådana.

Lantbruksstyrelsen hade visserligen på sin tid tillstyrkt avgiven framställning om statsbidrag till anordnande av den femte nordiska utställningen i Göteborg 1923, men hade detta i mindre grad skett på grund av utställningens karaktär av nordisk utställning. *Styrelsen* betonade mera betydelsen av en nationell utställning. Redan när nämnda utställning i Göteborg planerades, hade meningarna inom trädgårdsmannakretsar varit delade beträffande ändamålsenligheten av grannländernas deltagande i utställningen, icke minst med hänsyn till dess hämmande inverkan på möjligheten av representativt och allmänt deltagande från Sveriges sida.

Nästa nordiska trädgårdsutställning skulle planenligt hållas i Oslo 1928. Ännu hade emellertid ingenting åtgjorts för dess anordnande. Något större intresse för dylika utställningar torde ej heller förefinnas i Norge.

Enligt uttalanden från auktoritativt norskt håll torde den sålunda planerade utställningen komma att ersättas med en blivande nordisk trädgårdskongress i förening med en stor norsk riksutställning. På förfrågan hos norska statskonsulenten i trädgårdsskötsel om utsikterna för anordnande i Oslo av en nordisk trädgårdsutställning hade denne meddelat, bland annat, att intresset för nordiska utställningar väl vore ringa, men att kostnadsfrågan, ehuru av viss betydelse, ej vore avgörande härför. Fastmera vore nyttan av de stora och dock bristfälliga utställningarna mycket tvivelaktig, och restriktionerna mot sjukdomssmitta lade stora hinder i vägen för transport av växter från land till land.

Förutom det enligt lantbruksstyrelsens förmenande ändamålslösa i att utan hänsyn till ekonomisk vinst anordna utställningar i andra länder, lade det i Norge rådande importförbudet för levande växter från Sverige och Danmark numera hinder i vägen för att dit i utställningssyfte försända växter. Härtill komme, att överhuvudtaget endast växtexporterande länder plägade anordna utställningar utanför eget lands gränser, och Sverige vore icke ett växtexporterande land.

Styrelsen vitsordade däremot behovet av den nu föreslagna allmänna svenska trädgårdsutställningen i Stockholm. Styrelsen hade icke något att erinra vare sig mot de motiv, som av sökandeföreningarna anförts, eller mot tidpunkten för en dylik utställnings anordnande.

Då, enligt vad under hand upplysts, man torde kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t lämnade ifrågavarande trädgårdssammanslutningar begärt tillstånd att för utställning disponera byggnader m. m. inom livregementets dragoners kasernområde efter avslutningen av 23:dje allmänna svenska lantbruksmötet, som vore avsett att sommaren 1930 avhållas å nämnda plats, funne lantbruksstyrelsen så mycket större skäl föreligga till anordnande av sådan utställning, som lokalfrågan kunde lösas på ett så gynnsamt sätt, som inom överskådlig framtid knappast torde återkomma.

Emellertid torde planen att anordna utställningen icke kunna förverkligas utan avsevärt bidrag av allmänna medel. Vissa ändringar i det uti ärendet utarbetade förslag till inkomst- och utgiftsstat syntes kunna vidtagas. Bland inkomsterna syntes posten »inträdesavgifter» väl lågt beräknad. Visserligen vore det i hög grad vanskligt att ens tillnärmelsevis beräkna inkomst av inträdesavgifter, enär besökandefrekvensen vid en utställning i så hög grad vore beroende av väderleken. En ökning av den å denna post beräknade inkomsten från 45,000 till 55,000 kronor torde likväl kunna ske. Posten »statsanslag» torde kunna minskas från 40,000 kronor till 25,000 kronor. Mot övriga föreslagna inkomstposter hade lantbruksstyrelsen intet direkt att erinra.

Beträffande utgiftsposterna finge framhållas, att det utan detaljerad utredning vore synnerligen svårt att tillförligt bedöma de för olika ändamål beräknade beloppen. Med hänsyn till motsvarande kostnader vid den femte nordiska trädgårdsutställningen i Göteborg syntes inkomst- och utgiftsstaten för den planerade utställningen böra erhålla följande utseende:

Inkomster.

Statsanslag	kronor	25,000
Anslag av Stockholms stad	»	15,000
Inträdesavgifter	»	55,000
Anmälnings- och platsavgifter m. m.	»	5,000
summa		kronor 100,000.

Utgifter.

Byggnads- och inredningskostnader	kronor	25,000
Reklam och tryck	»	15,000
Belysning	»	2,000
Direkta utställningskostnader för olika avdelningar	»	20,000
Organisation, expedition, vakthållning, renhållning m. m.	»	20,000
Pris, medaljer och diplom	»	10,000
Diverse utgifter	»	8,000
	summa kronor	100,000.

Av det erforderliga statsanslaget, 25,000 kronor, torde 15,000 kronor behöva utanordnas under 1929 och återstoden under första halvåret 1930.

Vid bifall till förevarande ansökning syntes följande villkor för statsanslagets utbetalande böra uppställas, nämligen *att* sökandeföreningarna tillsatte en bestyrelse för utställningen med rätt för Kungl. Maj:t att utse en ledamot i bestyrelsen, *att* föreningarna medverkade till säkerställande av utställningens ekonomi genom att teckna garanti med ett belopp, motsvarande det som av statsmedel kunde komma att för ändamålet beviljas, *att* program för utställningen fastställdes av Kungl. Maj:t, *att* Kungl. Maj:t ägde att för deltagande i granskningen av utställningens räkenskaper utse en revisor jämte en suppleant för honom, *samt att* uppkommande överskott å utställningen helt överlämnades till statsverket för att genom statskontorets försorg göras räntebärande medelst insättning i bankinrättning med av Kungl. Maj:t fastställd bolagsordning för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande framdeles användas för en kommande, hela riket omfattande trädgårdsutställning.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en föreliggande framställning rörande statsunderstöd till anordnande av en trädgårdsutställning vid omnämnda 23:dje allmänna svenska lantbruksmötet i Stockholm 1930.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för femte nordiska trädgårdsutställningen i Göteborg år 1923 anvisade 1922 års riksdag å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 30,000 kronor, att utgå under villkor att eventuellt uppstående överskott å utställningen bleve efter Kungl. Maj:ts bestämmande helt eller delvis återburet till statsverket eller reserverat för en senare nordisk trädgårdsutställning.

Efter det dylikt överskott till statskontoret inlevererats med 12,437 kronor 91 öre, har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 maj 1924 föreskrivit, att behållningen skulle reserveras för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande framdeles användas för anordnande av en nordisk trädgårdsutställning. Jämlikt berörda beslut redovisas beloppet i statskontorets räkenskap under särskild titel bland diverse inkomster.

I skrivelse den 31 mars 1927 har *bestyrelsen för 23:dje allmänna svenska lantbruksmötet i Stockholm 1930* hemställt, att omnämnda medelsbehållning måtte av Kungl. Maj:t ställas till bestyrelsens förfogande för anordnande av en trädgårdsutställning vid nämnda lantbruksmöte. Till stöd härför har i huvudsak åberopats följande.

*Trädgårds-
utställning i
samband med
allmänt
svenskt lant-
bruksmöte i
Stockholm
1930.*

Vid uppgörande av förslag till program för lantbruksmötet i Stockholm 1930 hade mötesbestyrelsen funnit angeläget att bland till lantbruket hörande binäringar bereda tillfälle för anordnande av en representativ avdelning för trädgårdsskötsel. Trädgårdsskötseln intoge nämligen numera en så viktig del av lantbrukshållningen, att man kunde förutsätta, att en lämpligt anordnad trädgårdsutställning i samband med lantbruksmötet skulle vara i hög grad ägnad att verka upplysande och sporrande även för de mötet besökande befolkningsgrupper, som icke idkade kommersiell trädgårdsskötsel. Detta gällde icke minst sådana delar av den planerade trädgårdsutställningen, som avsåge att visa dels förebildliga trädgårdar för, bland annat, jordbruk och lägenheter samt dels trädgårdsprodukternas tillgodogörande i hushållet.

Inom vissa länder med högt uppdriven trädgårdsskötsel plögade i god tid före en utställnings öppnande — ofta 2—3 år i förväg — anordnade modell-trädgårdar utgöra sådana trädgårdsutställningars viktigaste del såväl med hänsyn till allmänhetens intresse som till åsyftad upplysningsverksamhet. Då dylik form av trädgårdsutställning hittills icke förekommit i vårt land, funne mötesbestyrelsen ovannämnda tillfälle särskilt lämpligt för anordnande härav. Emellertid krävdes härför, att särskilda medel för ändamålet bleve tillgängliga. Även om syftet med lantbruksmötet vore att främja det svenska lantbruket och därtill hörande binäringar, till vilka sistnämnda även trädgårdsskötseln vore att hänföra, torde likväl vid beräkning av statsanslag till mötets anordnande hänsyn icke hava tagits till behovet av understöd med statsmedel för anordnande av en mera representativ trädgårdsutställning. Under sådana förhållanden funne sig mötesbestyrelsen böra begära särskilt anslag för sistnämnda ändamål.

Med anledning av nämnda framställning hava *styrelsen för Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* i skrivelse den 6 april 1927 samt *sällskapet hortikulturens vänner och västra Sveriges trädgårdsmannasällskap* i gemensam skrivelse den 7 i samma månad hemställt, att framställningen icke måtte bifallas, enär omförmälda medel blivit avsatta i ändamål att möjliggöra Sveriges deltagande i nästa nordiska trädgårdsutställning samt detta sätt för medlens användning jämväl syntes stå bäst i överensstämmelse med de omständigheter, varunder avsättningen ägt rum. Nordiska trädgårdsutställningen i Göteborg hade icke något gemensamt med det samma år där hållna lantbruksmötet, och över huvud hade icke de nordiska trädgårdsutställningarna, vilka vore föranstaltade av trädgårdsmännen i de nordiska länderna, någon intressegemenskap med de svenska lantbruksmötena. Det skulle väcka missmod inom hela landets trädgårdsmannakår, om ifrågakarande medel skulle förbrukas för annat ändamål än landets värdiga deltagande i nästa nordiska trädgårdsutställning i Oslo år 1928.

På grund av särskilda remisser har *lantbruksstyrelsen* den 1 juni 1927 avgivit yttrande i ärendet. Inledningsvis motiverar styrelsen däri sin ståndpunkt till spörsmålet om anordnande av nordiska trädgårdsutställningar och lämpligheten av dessas ersättande med nationella sådana. I denna del har styrelsen framhållit, att det för närvarande torde vara ett intresse blott för handelsträdgårdsmästare i Göteborg att deltaga i en even-

tuell utställning i Oslo. I övrigt är yttrandet av i huvudsak enahanda innehåll som styrelsens ovan återgivna uttalande i ämnet.

Vad beträffar bestyrelsens för 23:dje allmänna svenska lantbruksmötet framställning att för anknytande till lantbruksmötet 1930 av en trädgårdsutställning få disponera ifrågasvarande behållning från trädgårdsutställningen i Göteborg, har lantbruksstyrelsen framhållit följande.

När större separata trädgårdsutställningar, omfattande i huvudsak produkter såsom frukt, köksväxter och blommor, anordnades i städer, avsåges därmed uteslutande att främja avsättningen av trädgårdsalster. Den publik, man då ville nå, tillhörde sålunda, förutom intresserade trädgårdsodlare, städernas befolkning. Vid ett allmänt lantbruksmöte utgjordes däremot publiken till väsentlig del av lantbruksbefolkning från alla delar av landet. En trädgårdsutställning av här ifrågasatt karaktär i samband med lantbruksmöte finge därför även den synnerligen stora betydelsen att väcka intresse för vidgad odling av olika slag av trädgårdsväxter.

Då det i främsta rummet vore den jordbrukande befolkningen, man vid en sådan trädgårdsutställning åsyftade att nå, vilket icke vore i på långt när samma grad möjligt vid separata trädgårdsutställningar, vore det enligt lantbruksstyrelsens förmenande ett starkt intresse och för landets trädgårdsodling betydelsefullt, att lantbruksmötets bestyrelse kunde beredas ekonomisk möjlighet att anknyta en trädgårdsutställning till lantbruksmötet i Stockholm 1930.

På grund av vad ovan anförts hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t, utan avseende å vad i ärendet anförts från trädgårdsmannahåll, täcktes bifalla bestyrelsens för 23:dje allmänna svenska lantbruksmötet ifrågasvarande framställning.

I ärendet har *statskontoret* den 19 juli 1927 avgivit infortrat utlåtande och därvid framhållit, att för en disposition av förberörda behållning i överensstämmelse med bestyrelsens för lantbruksmötet förslag torde fordras riksdagens samtycke, alldenstund förslaget innebure, att medlen skulle användas till annat ändamål än det, för vilket överskottet, därest detsamma icke återlevererades till statsverket, bestämts av riksdagen.

Departements-
chefen.

Anordnandet hösten 1930 av en allmän svensk trädgårdsutställning i Stockholm avser i första hand att främja avsättningen av trädgårdsalster. Den trädgårdsutställning, som är planerad att hållas i samband med lantbruksmötet i Stockholm samma år, har däremot till huvudsaklig uppgift att bland mötespubliken, som till väsentlig del torde komma att utgöras av representanter för jordbruksbefolkningen från skilda delar av landet, väcka ökat intresse för trädgårdsodlingen. Utställningarna äro sålunda avsedda att tjäna skilda syften.

Var för sig synas dessa betydelsefulla. År 1930 kommer 33 år att hava förflutit sedan en allmän trädgårdsutställning avhållits i Stockholm. Av största värde såväl för utställarna själva som för den köpande allmänheten synes vara, att på nämnda för avsättning av trädgårdsalster viktiga plats en mönstring nu hålles över senare tidens utveckling på ifrågasvarande område av lantbrukshållningen.

Betydelsefullt torde även vara, att den viktiga binäring till jordbruket, som trädgårdsskötseln representerar, blir väl företrädd vid den allmänna svenska lantbruksutställningen i Stockholm år 1930. Det gagn, som härav torde vinnas, framträder ej minst vid tanken på den alltmer utvecklade egnahemsrörelsen och koloniträdgårdsverksamheten. Av värde synes jämväl i övrigt vara, att senare tiders rön genom en utställning göras kända i vidare kretsar bland jordbrukets idkare.

Med hänsyn till den nytta jag sålunda anser vara förenad med ifrågasvarande båda utställningar och då desamma, särskilt vad angår den föreslagna allmänna svenska trädgårdsutställningen, icke torde komma till stånd utan statens ekonomiska stöd, vill jag tillstyrka, att staten i sådant hänseende lämnar sin medverkan. En framställning härutinnan synes lämpligen böra göras redan till årets riksdag. Visserligen återstå ännu två år till utställningarnas avhållande. Iordningsställandet av utställningsföremålen tager emellertid i vissa fall avsevärd tid i anspråk och för de blivande utställarna är det därför av stor betydelse att redan i år få avgjort, huruvida utställningarna komma till stånd.

Vad angår kostnaderna för ifrågasvarande allmänna svenska trädgårdsutställning har Kungl. Maj:t den 16 december 1927 medgivit, att för utställningen må användas till förutvarande livregementets dragoners kasernetablissemang hörande markområde och vissa därinom befintliga byggnader. Även om lokalfrågan sålunda är löst, är dock givetvis omöjligt att kunna på förhand upprätta en säker beräkning över utställningens inkomster och utgifter. Den av lantbruksstyrelsen föreslagna staten synes mig emellertid kunna godkännas. Enligt denna skulle statens bidrag utgöra 25,000 kronor. Bidraget torde böra förbindas med villkoret, att eventuellt uppkommande överskott å utställningen skall enligt Kungl. Maj:ts bestämmande antingen inbetalas till statsverket eller reserveras för att framdeles användas till en liknande utställning, och synes, där ej Kungl. Maj:t förordnar om överskottets återbärande till statsverket, överskottet, i avbidan på att det tages i bruk, böra genom statskontoret göras räntebärande. Jämväl övriga av lantbruksstyrelsen föreslagna villkor för statsbidrag synas böra lända till efter rättelse. Enligt vad jag under hand inhämtat torde vara att förvänta, att de sålunda uppställda villkoren komma att godkännas av sökandena. Enär under budgetåret 1928—1929 utgifterna för ändamålet torde bliva jämförelsevis obetydliga, behöver för nämnda tid av riksdagen begäras anvisning allenast av ett mindre belopp, förslagsvis 5,000 kronor.

Vidkommande användandet för en trädgårdsutställning i samband med lantbruksmötet i Stockholm 1930 av omförmälda till en nordisk trädgårdsutställning avsedda överskottsmedel, synes frågan om anordnandet av en dylik nordisk utställning vara uppskjuten till en obestämd framtid. På grund härav och med hänsyn till det ovissa värdet över huvud av dylika utställningar, lär intet vara att erinra emot, att sagda medel tagas i anspråk för ett fullständigande av det blivande lantbruksmötets program genom

avhållande i anslutning därtill av ifrågavarande trädgårdsutställning. Till den sålunda ändrade medelsdispositionen erfordras, såsom statskontoret framhållit, riksdagens samtycke. Erinras må i detta sammanhang, att det direkta statsbidrag, som står till förfogande för 1930 års lantbruksmöte, utgöres av de sammanlagda beloppen av det anslag å 25,000 kronor, som av riksdagen årligen pläгат beviljas för att vara tillgängligt för de med vissa års mellanrum anordnade allmänna lantbruksmötena. Vid dessa hava icke tidigare förekommit trädgårdsutställningar av mera avsevärd omfattning, och hava medel av nämnda anslag, vilka kunna sägas icke hava varit beräknade för sådant ändamål, ej tagits i anspråk därtill.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för en allmän svensk trädgårdsutställning i Stockholm 1930 bevilja ett anslag av 25,000 kronor och därav anvisa för budgetåret 1928—1929 ett *extra reservationsanslag* av kronor 5,000, att utgå under villkor, bland andra, att eventuellt uppstående överskott å utställningen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande helt eller delvis inbetalas till statsverket eller ock reserveras för att framdeles användas för en hela riket omfattande trädgårdsutställning;

b) medgiva, att överskottet å det av riksdagen till femte nordiska trädgårdsutställningen i Göteborg 1923 å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisade anslaget må användas till bestridande av kostnaderna för anordnande av en trädgårdsutställning i samband med allmänna svenska lantbruksmötet i Stockholm 1930.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan finner Hans Maj:t Konungen gott lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.